

Kwame (Francis Nwie Kofie) Nkrumah (1909–1972) syntyi Kultarannikolla porvarilliseen, katoliseen perheeseen. Hän aikoi papiksi, mutta tuli kosketuksiin N. Azikwen ja muiden afrikkalaisten nationalistien kanssa. 1930-luvulla hän opiskeli yhteiskuntatieteitä Yhdysvalloissa, missä hän kiinnostui marxismista sekä jamaikalaisen Marcus Graveyn negridien yhtenäisyyttä ja ylpeyttä kehittelystä ajattelusta.

Toisen maailmansodan jälkeen Nkrumah matkusti opiskelijajohtajana Lontoossa järjestettyyn panafrikkalaisuuden kongressiin. Hänen ensimmäinen kirjansa *Towards Colonial Freedom* ilmestyi vuonna 1947. Samana vuonna Nkrumah palasi kotimaahansa ja perusti Yhtyneen Kultarannikon Konferenssi puolueen (UGCC) sekä pian poliittisen tilanteen kärjistyttyä kovemman linjan Kansankonferenssi puolueen (CPP), jonka äänenkannattajassa Accra Evening Newsissa kiteytyi toimintaohjelma 1950: "Väkivallasta ja yhteistyöstä pidättäytyminen – kaikkien oikeutettujen ja perustuslaillisten keinojen omaksuminen, joilla voidaan rampauttaa maassa olevat imperialistiset voimat." Seurasi pidätys ja vuoden vankeustuomio, mutta CPP sai vaalivoiton helmikuussa 1951. Nkrumah vapautui, haki tohtorin arvon USA:sta ja palasi maahansa sen ensimmäisen hallituksen pääministeriksi. Autonomian kauden jälkeen vuonna 1957 Kultarannikosta tuli itsenäinen valtio, Ghana. Kun CPP kohtasi alueellista oppositiota, laadittiin laki "ennaltaehkäisevästä vangitsemisesta", jonka nojalla vastustajia saattoi teljetä tyrmään jopa ilman oikeudenkäyntiä.

Autoritaarista uusherruutta verrattiin pian paitsi siirtomaaisäntiin, myös maan sisäosia 1800-luvun loppuun asti hallinneisiin Ashanti-kuninkaisiin. Nkrumah oli kuitenkin suosittu johtaja. Kansanäänestyksen jälkeen hänestä tuli vuonna 1960 uuden tasavallan ensimmäinen presidentti. Nkrumah käynnisti mittavat liikenteen ja teollisuuden kehittämishankkeet. Hän myös panosti sosiaalsiin uudistuksiin ja koulutukseen, mutta maan talous oli huonolla tolalla. Tärkeimmät luonnonvarat, kuten kaakao, olivat jääneet vakuutus- ja pankkitoiminnan tapaan ulkomaisiin käsiin.

Yleislakon 1961 jälkeen Nkrumah kiristi otettaan vallasta. Salamurhayritysten jälkeen paisuivat turvallisuusjärjestelyt ja henkilökultti. Vuonna 1964 Ghanaan tuli virallisesti yksipuoluejärjestelmä ja Nkrumahista elinikäinen presidentti. Kotimaisten ongelmien vastineeksi Nkrumah saavutti voittoja ulkopoliitikassa. Ghana solmi liittosopimuksen Guinean ja Malin kanssa 1960. Kolme vuotta myöhemmin pidettiin Addis Abebassa Nkrumahin aloitteesta Afrikan yhtenäisyysjärjestö OAU:n ensimmäinen kokous. Tässä nosteessa hän kirjoitti tunnetuimmat teoksensa *I Speak of Freedom* ja *Africa Must Unite*.

Nkrumah turvasi itselleen pysyvän sijan toisinajattelevien länsimaalaisten älykköjen sekä useiden afrikkalaisten kansallismielisten sydämessä. Hän arvosteli jyrkästi euroamerikkalaista uskolonialismia. Tukea tuli reaaliosialistisista maista. Hän itse joutui kuitenkin kamppailemaan eripuraa ja talouspulaa vastaan. Kun Nkrumah kokeili kotimaassaan astetta lempeämpää "kansainvälistä sentralismia", hän sai Ho Tshi Minhiltä kutsun tulla Vietnamin sodan välittäjäksi. Aasian-matkan jatkuessa Kiinaan pantiin Ghanassa helmikuussa 1966 toimeen sotilasvallankaappaus. Asemastaan syösty johtaja asettui Guineaan, jonka presidentti Sékou Tomé julisti Nkrumahin maansa toiseksi valtionpäämieheksi. Nkrumah kirjoitti vielä teokset *Handbook of Revolutionary Warfare* ja *Class Struggle in Africa*, kunnes kuoli syöpään Bukarestissa vuonna 1972.

Kirjoissaan Nkrumah kehitteli consciencismmin aatettaan. Tässä yhteydessä "yhteistunnoksi" käännetyn opin perusteita ja periaatteita esitellään oheisessa käännösotteessa. Nkrumahin 'yhteisen omantunnon opin' tavoitteena oli sovittaa yhteen afrikkalaisen yhteiskunnan historialliset kerrostumat. Tämä tarkoittaisi ideologista synteesiä, jossa niin islamilaiset kuin kristillisetkin vaikutteet saisivat paikkansa, kuitenkin tulkituina perinteisen afrikkalaisen eetoksen kautta. Sen ytimeksi Nkrumah katsoi yhteisökeskeisen, tasavertaisuutta ja yhteisvastuuta arvostavan kylä- ja klaaniyhteisöjen elämän. Tälle varhaiselle kommunalismille luontevana nykyaikaisena jatkeena olisi sosialistinen yhteiskuntajärjestelmä, joka "kotoperäisyytensä" vuoksi voitaisiin saavuttaa ilman vallankumousta, kunhan ensin kuljettiin kumouksellinen tie kolonialismista itsenäisyyteen. Paitsi historiallisten uskomus- ja aatekerrostumien harmoniaan sekä yhteisvastuun ihanteisiin, 'yhteistunnon' käsite viittasi Nkrumahilla myös Afrikan yhtenäisyyden tavoitteeseen, pan-afrikkalaisuuteen, jonka tunnetuin puolestapuhuja hän oli.

Jarkko S. Tuusvuori

Käännösote on teoksesta *Consciencism. Philosophy and Ideology for Decolonization and Development with Particular Reference to African Revolution*. London, Heinemann Educational Books 1964. Julkaistu nimellä "Consciencism" teoksessa Robert C. Solomon & Kathleen M. Higgins, *World Philosophy. A Text with Readings*. Boston, McGraw-Hill 1995. ss. 281-7.